
MODERNKOR

A Francia Idegenlégió önkéntesei

Jean-Paul Mahuault annak a francia hadtörténetírói hagyománynak a képviselője, amely szerint a hazai fegyveres erők múltját legjobban azok tudják feldolgozni és bemutatni, akik maguk is aktív szolgálatot teljesítettek annak kötelékében. Ennek szellemében Mahuault azután kezdett foglalkozni hadtörténetírással, hogy húsz évet szolgált tiszti rangban a hadsereg és öt évet az Idegenlégió kötelékében. Katonai szolgálatát a Becsületrend tiszti fokozatával ismerték el, nyugdíjba vonulása után pedig az Idegenlégió aubagne-i Dokumentációs Központjának megbízott kutatójaként tevékenykedett tovább. Ennek köszönhetően nem csupán komoly gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik a francia fegyveres erők működését illetően, de az alakulatok történetének megismeréséhez feltétlenül szükséges levéltári iratokhoz is hozzáfér, ami lehetővé teszi számára, hogy pontos és érzékletes képet fessen a Francia Idegenlégióról. Ennek az erőfeszítésnek a sikeréről már jelen kötet megjelenése előtt is számos más könyv tanúskodott, amelyek az Idegenlégió különböző és kevésbé ismert alakulatainak történetét mutatták be.¹ A szerző beágyazottságát jól bizonyítja, hogy kötetének előszavát az Idegenlégió parancsnoka jegyezte, aki fontosnak tartotta kiemelni, hogy korábban még nem született összefoglaló mű az önkéntesek azon csoportjáról, akik egy-egy hadjárat vagy háborús időszak időtartamára csatlakoztak a francia fegyveres erőkhöz, így annak ellenére, hogy az idegenlégiósok történetét már számos könyvben feldolgozták, ez a mű hiánypótlónak tekinthető.

E bevezető után joggal merül fel a kérdés, hogy miben különböztek a fenti önkéntesek azoktól, akik egyébként csatlakoztak ehhez a különleges fegyveres alakulathoz. Ennek megválaszolásához a szerző könyve bevezetőjében röviden felvázolja az Idegenlégió létrehozásához vezető utat, amelynek első állomása a XV. században volt, amikor VII. Károly francia király saját skót gárdát állított fel. Ezt követően a legtöbb francia uralkodó rendszeresen

---

¹ *Légionnaires sahariens. L'Esprit du livre Éditions, Sceaux, 2011.; Légionnaires et bâtisseurs, le grand »5«, L'Harmattan, Paris, 2007.; L'épopée marocaine de la Légion étrangère, 1903–1934. L'Harmattan, Paris, 2005.; 5e régiment étranger, historique du régiment du Tonkin, tome I. Lavauzelle, Panazol, 2000.*

fogadott szolgálatába külföldi zsoldosokat (köztük is legnagyobb számban svájciakat), akiket általában önálló egységekbe szerveztek. Ezek olyannyira eredményesnek bizonyultak a harctereken, hogy a királyi ház saját testőrségének soraiba emelte őket, így svájci és skót gárdaalakulatok is közreműködtek az uralkodó védelmében. Az 1789-es forradalmat követően az új vezetés feloszlatta ezeket az alakulatokat a királyhoz való hűségük miatt, de már 1792-ben felmerült az igény újjászervezésükre, mivel magas harcértékükre komoly szükség volt. Napóleon különösen nagymértékben támaszkodott az idegen nemzetiségű önkéntesekből álló alakulatokra, amelyek között a svájciak mellett belga, olasz és lengyel különítményeket is találunk. A császár bukása után ezeket a csapatokat leszerelték és tisztos végkielégítéssel hazaküldték, ugyanakkor azonnal gondoskodtak pótlásukról is: 1816-ban négy svájci gyalogezredet hoztak létre az ún. Királyi Idegenlégió kötelékén belül. 1830-ban ezt az alakulatot is feloszlatták, hogy egy évvel később létrehozzák a ma is létező Idegenlégiót, amelynek két fő jellegzetessége volt: egyrészt legénységi és altiszti állományát kizárólagosan, tisztii állományát pedig részben külföldiek alkották, másrészt pedig harci alkalmazására kizárólag Franciaország európai határain kívül (vagyis elsősorban a gyarmatokon) kerülhetett sor.

Ezeknek a szabályoknak a betartásával a régi-új alakulat számos alkalommal tüntette ki magát a XIX. század hadjárataiban, azonban története folyamán három alkalommal is olyan politikai-katonai helyzet állt elő, amely szükségessé tette a hazai bevetésre vonatkozó előírás megszegését. Az első ilyen esetre az 1870–71-es porosz–francia háború során került sor, amikor 1870 augusztusában a francia oldalon harcolni kívánó nagyszámú külföldi önkéntest az Idegenlégió kötelékébe irányították és elrendelték, hogy Franciaország területén szervezzenek meg belőlük egy önálló alakulatot, amely képes hozzájárulni a német csapatok ellen indított hadműveletek sikeréhez. Az új egység az Idegenlégió 1. ezredének 5. zászlóaljaként jött létre olyan külföldi önkéntesekből, akik kizárólag a háború időtartamára csatlakoztak a francia fegyveres erőkhöz. Ennek következtében nem csupán az alakulat jelentett korábban ismeretlen újítást, hanem az abban szolgálatot teljesítő önkéntesek jogviszonya is, hiszen korábban a jelentkezők határozott időtartamú (ötéves) szerződés keretében csatlakoztak az Idegenlégióhoz.

A közel ötezer önkéntes közül végül 1400 fővel állították fel a nyolc századból álló zászlóaljat Tours városában. Az alakulat tagjai elsősorban spanyol, osztrák, lengyel, olasz, román, svájci, szerb és ír állampolgárok voltak, de mellettük számos belga is csatlakozni szeretett volna, akiknek jelentkezését azonban a stratégiaiilag fontos helyen fekvő ország semlegességének megőrzése érdekében a francia hatóságok elutasították. A jelentkezők

egy része megtarthatta saját országa hadseregében korábban szerzett tiszti rangját, ilyen volt például Karagyorgyevics herceg, aki Pierre Kara néven jelentkezett az egységbe, később pedig I. Péter néven Szerbia királya lett.² 1870 szeptemberében az Észak-Afrikában állomásozó 1. idegenlégiós ezred parancsot kapott, hogy két zászlóalját irányítsa át Franciaországba, ahol együtt vetik be majd őket a frissen felállított 5. zászlóaljjal. A német állampolgárságú légiósait a fekete kontinensen hagyó 1. és 2. zászlóalj 1490 fővel október 13-án csatlakozott az anyaországban állomásozó új egységhez, amely eddigre már komoly harcokat vívott Orléans térségében az előretörő porosz csapatok ellen. Az így létrejött szám nélküli ideiglenes légiós menetzred a Loire-hadsereg kötelékébe nyert besorolást, és pályafutását az október végén Metz térségében Bazain tábornok által elszenvedett megsemmisítő vereség miatt egy gyors visszavonulással kezdte, azonban ezt követően szerepet vállalt a november 9-én Coulmiers-nál aratott francia győzelemben, amely lehetővé tette Orléans visszafoglalását. November és december folyamán az ezred sikeres védelmi harcokat folytatott, azonban a harcok és a hideg időjárás miatt eközben létszámának több mint felét elveszítette. Ennek pótlására december közepén 2000 frissen besorozott francia – főként breton – állampolgárt rendeltek az alakulathoz, amely így visszanyerte korábbi létszámát, azonban harcértéke az eredetinek töredékére esett vissza az újoncok tapasztalatlansága miatt. 1871 januárjában a menetzredet vasúti úton Dijonba szállították, ahol védelmi állásokat foglalt el és feltartóztató harcokat vívott a porosz csapatokkal a hónap végéig.

Noha a két fél már január 26-án aláírta a fegyverszünetet, az új franciánémet határvonalról még folytak a tárgyalások, ezért februárban a keleti országrészben állomásozó francia csapatok folyamatosan megerősített védelmi állások kiépítésén dolgoztak, amellyel csak az előzetes békeszerződés francia ratifikálása után hagytak fel március elején. A háború lezárultával március végén a háború időtartamára jelentkezett önkénteseket elbocsátották az Idegenlégió kötelékéből. Annak ellenére, hogy a háborús vereség zűrzavaros viszonyai között az ezred nyilvántartását nem vezették előírászerűen a hadjárat folyamán, és ezért nem rendelkezünk pontos számadatokkal a harcok során elesettekről, a szolgálatból elbocsátottak száma sokat elárul a küzdelem hevesességéről. Az eredetileg 1.400 főt számláló alakulathoz mindössze 415 tagja szerelt le 1871 tavaszán, ami azt jelenti, hogy a néhány hónapig tartó háború során a különleges önkéntesekből álló egység elveszítette létszámának hozzávetőlegesen 70 százalékát.

---

² I. (Felszabadító) Péter (1844–1921) 1903 és 1918 között volt a Szerbiai Királyság, majd 1918 és 1921 között a Szerb–Horvát–Szlóven Királyság királya.

Annak ellenére, hogy hivatalosan nem az Idegenlégió kötelékébe tartozott, Mahuault ugyanebben a fejezetben emlékezik meg a külföldi önkéntesek egy másik csoportjáról is, amelynek tagjai szintén kizárólag a háború időtartama alatt harcoltak a francia fegyveres erők oldalán. Október 7-én Marseille-be érkezett Giuseppe Garibaldi, hogy felajánlja szolgálatait a III. Napóleon fogságba esése után felállított új köztársasági vezetésnek. A nehéz helyzetben lévő francia ideiglenes kormány eleinte ódzkodott a hatvanas évei közepén járó forradalmár alkalmazásától, végül azonban szabadcsapatok felállításával és vezetésével bízta meg az ország keleti felében, hogy egy másodlagos hadszíntéren a lehető legtöbb porosz egységet kössön le és vonjon el Párizs ostromától. Az újonnan létrehozott alakulat, amely a Vogézek-hadsereg elnevezést kapta, a helyi nemzeti gárda tagjain kívül lengyel, magyar, spanyol, amerikai és olasz önkéntesekből állt, és kezdetben hozzávetőlegesen 4000 főt tudott csatasorba állítani, ez a szám azonban a következő hónapok folyamán egyre növekedett. A rendelkezésre álló erőket öt dandárba szervezték, amelyek élére francia és olasz tisztek (köztük Ricciotti Garibaldi, az egység parancsnokának fia) kerültek.

A haderő november közepén indult meg a Dijont és környékét megszállva tartó porosz csapatok ellen azzal a céllal, hogy visszafoglalja a várost. Bár a szembenálló csapatok túlereje miatt ezt azonnal nem sikerült véghezvinni, az önkéntesek több kisebb összecsapásban vereséget mértek a porosz egységekre. Ennek ellenére Garibaldi katonáinak január közepén sikerült áldozatok nélkül elfoglalniuk a várost, mivel a poroszok kiűritették a települést, amikor arról értesültek, hogy francia reguláris csapatok közelednek északi irányból Bourbaki tábornok vezetése alatt. Ezt követően Garibaldi csapatai az időközben beérkezett erősítéssel együtt komoly erőfeszítéseket tettek a város védelmének megerősítése érdekében, amelyet január 21–23. között porosz ellentámadás ért, miközben a reguláris francia csapatokat legyőzték és Svájcba szorították, ahol internálás várt rájuk. Ebben a helyzetben különösen elismerésre méltó, hogy a külföldi önkéntesek francia kézben tartották Dijon városát és ezzel megakadályozták, hogy a poroszok déli irányban újabb francia területeket foglaljanak el. A fegyverszünet megkötése után 1871 februárjában ezt a különleges alakulatot is feloszlatták.

A szerző fontosnak tartotta egy külön alfejezetben kifejteni, hogy a fegyverszünet megkötése nem jelentette minden fenti résztvevő számára a harcok lezárulását. Ugyanis a háború idejére csatlakozott önkéntesek leszerelése után a Dijon térségében állomásozó idegenlégiós ezredet március 29-én átirányították a fővárost ostromló francia erők kötelékébe, ahol a következő hónapok során részt vett a párizsi kömmün felszámolásában. Az egység a

május 21-én meginduló döntő támadásban is szerepet kapott, a 39. gyalogsági ezreddel közösen a Gare du Nord pályaudvart foglalta el, miközben 22 halottat és 128 sebesültet veszített. Ezt követően a breton katonákat a hadsereg saját állományába rendelte, az idegenlégiósokat pedig visszaküldték észak-afrikai állomáshelyükre, ezzel a háború időtartamára szolgálatba álló önkéntesek intézménye megszűnt.

Franciaország az I. világháború kirobbanása után kényszerült második alkalommal arra, hogy bevezesse a külföldi önkénteseknek szóló speciális katonai szolgálatot, amely már jól vizsgázott több mint negyven évvel korábban. 1914 nyarán számos Franciaországban élő külföldieket tömörítő szervezet bátorította arra tagjait, hogy a háború kirobbanása esetén jelentkezzenek a francia hadsereg kötelékébe és harcoljanak befogadó hazájuk védelmében. Ezek a közösségek lelkesen reagáltak ezekre a felhívásokra, mivel tagjaik igen nagy számban jelentkeztek az Idegenlégió soraiba a nyári hónapokban hagyományos ötéves szerződéssel. A jelentkezőkben rejlő potenciált érzékelve a francia kormány bejelentette, hogy a mozgósítás megindítása után húsz nappal a külföldi önkéntesek csatlakozhatnak az Idegenlégióhoz különleges, a háború időtartamára szóló szerződéssel. Ennek eredményeként augusztus 21-től igen nagy létszámban jelentek meg önkéntesek az Invalidusokban felállított toborzóirodában, akik közül összesen 42 883 főt találtak szolgálatra alkalmasnak a háború végéig. Az önkéntesek több mint ötven nemzet soraiból kerültek ki, de érdemes megjegyezni, hogy az 1915. április 1-ig vezetett nyilvántartás szerint legnagyobb számban a Németországhoz csatolt elzász-lotaringiaiak voltak közöttük (6500 fő). Őket követték az olaszok (4900 fő), oroszok (3900 fő), svájciak (1800 fő), belgák (1500 fő) és osztrák–magyar állampolgárok (1400 fő), tehát Európa számos országának képviselői döntöttek Franciaország ügyének támogatása mellett. Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy amerikaiak, szíriaiak és más, Európán kívüli önkéntesek is százas nagyságrendben voltak jelen az önkéntesek között.

A jelentkezők leghatékonyabb bevetése érdekében a francia katonai parancsnokság úgy döntött, hogy újonnan létrehozott egységek kötelékébe irányítja őket. Ennek megfelelően a már rendelkezésre álló idegenlégiós ezredek személyi állományának és a korábban leszerelt tartalékos légiósoknak felhasználásával 1914 végéig négy menetezredet hoztak létre, amelyeket a frissen jelentkezett önkéntesekkel töltöttek fel teljes létszámra. Az ősz folyamán 8000 külföldi újoncot irányítottak ezekhez az egységekhez, amelyeket gyors kiképzés után be is vetettek a fronton a német csapatok ellen.

Elsőként az 1. idegenlégiós ezred 2. menetezredét állították fel 1914. augusztus 21-én négy zászlóaljjal, amelyek legénységének többségét frissen jelentkezett külföldi önkéntesek alkották, akik egy része nem beszélt franciául. Ennek következtében átmenetileg szakították azzal a szabállyal, hogy az alakulat vezényleti nyelve kötelezően a francia legyen, és a katonákat nemzetiségenként osztották be az alegységekbe, hogy megkönnyítsék a kommunikációt. A kiképzés gyorsan véget ért, a menetezredet már október 18-án szolgálatra alkalmasnak nyilvánították és az 5. hadsereg alárendeltségébe helyezték Champagne-ban. A marokkói hadosztály parancsnoksága alá tartozó ezred 1915 áprilisáig kizárólag védelmi feladatokat látott el, május elején azonban a megerősített német vonalak elleni támadásra rendelték. Az egység kijelölt céljait elfoglalta, azonban egy nap alatt elveszítette létszámának több mint felét, ezért ideiglenesen visszavonták a frontvonal mögé. Június 16-án újabb támadásban vett részt az ezred, amely ezúttal létszámának egyharmadát emésztette fel különösebb eredmények nélkül, aminek következtében két zászlóalját fel kellett oszlatni. A nyár folyamán az alakulat erősítéseket kapott, ami lehetővé tette, hogy szeptember végén és október elején újabb offenzívákban vegyen részt, az itt elszenvedett veszteségek miatt azonban létszáma 2000 fő alá esett, ezért zászlóaljaiban már csak 3-3 századot tudott csatasorba állítani. Az ezredet helytállásáért kétszer is kitüntették, azonban kritikusan alacsony létszáma miatt november 11-én feloszlatták és személyi állományát összevonták egy másik idegenlégiós ezreddel, hogy együtt alkossanak egy számottevő harcértékkel rendelkező alakulatot.

Csupán három nappal az első alakulat létrehozása után, 1914. augusztus 24-én állították fel az 1. idegenlégiós ezred 3. menetezredét, amelyet eleinte a „párizsi elsáncolt tábor idegenlégiós menetezredének” is neveztek, mivel a kedvezőtlenül alakuló hadi helyzet miatt a fővárosban hozták létre annak védelmére. Az ezred századait az önkéntesek jelentkezésének ütemében alakították ki, így augusztusban az alakulatnak még csak négy százada volt, ami szeptemberben már tizenegyre növekedett, de novemberig kellett várni, hogy az előírás szerinti teljes, tizennégy századból álló ezred kialakuljon, azonban az alegységek még ekkor is létszámiánnyal küszködtek, sok önkéntes kiképzése pedig még kívánnivalót hagyott maga után. Ennek következtében a 3. menetezred csak november végén indulhatott a frontra, ahol kizárólag védelmi feladatokat látott el. Ugyanakkor ezek a műveletek is komoly veszteségekkel jártak, ráadásul az antant országokból származó (főként belga és orosz) önkéntesek lehetőséget kaptak rá, hogy saját hadseregükben folytassák szolgálatukat, amivel a többségük élt is, így az ez-

red létszáma kritikusan alacsony szintre süllyedt. Ebből kifolyólag 1915 februárjában először feloszlatták három zászlóaljából az egyiket, majd júliusban az egész ezredet, a megmaradt állományt pedig átirányították az 1. idegenlégiós ezred 2. menetezredéhez, amelynek saját veszteségei miatt nagy szüksége volt az utánpótlásra.

A családi hagyományokat követve Giuseppe (Peppino) Garibaldi, a híres forradalmár unokája is felajánlotta szolgálatait Franciaországnak egy francia oldalon harcoló olasz önkéntes alakulat megszervezésének formájában. A francia politikai vezetés némi habozás után 1914 szeptemberében fogadta el Garibaldi felajánlását és megbízta a kizárólag olasz önkéntesekből álló 1. idegenlégiós ezred 4. menetezredének felállításával és vezetésével. A négy zászlóaljából álló és szélesebb körben parancsnoka után csak Garibaldi-légió néven emlegetett alakulatot a kiképzés befejezése után december végén irányították a frontvonalba. Az ezredet azonnal támadásba vetették egy stratégiai fontos pozíció visszafoglalása érdekében, amit az alakulat sikerrel végre is hajtott, amiért dicséretben részesült a felettes hadosztály- és hadtestparancsnokától. Január 5-én a front egy másik szakaszán vetették be az egységet, ahol újból sikerrel foglalta el az ellenséges állásokat, majd néhány nappal később aktívan közreműködött a szomszédos alakulatok ellen indított német támadások visszaverésében. Ezeknek a sikeres akcióknak azonban magas ára volt, a menetezred létszáma 1500 főre csökkent a harcúterem elszenvedett veszteségek következtében, ezért visszavonták a hátszországba pihenőre és feltöltésre. Mikor Olaszország hadba lépése után felkínálták a lehetőséget az önkénteseknek, hogy hazájuk hadseregében folytassák a harcot, a többség elfogadta az ajánlatot és hazatért, ezért az alakulatot 1915 tavaszán feloszlatták.

A 2. idegenlégiós ezred 2. menetezredét szintén 1914 augusztusának végén állították fel, majd az újonnan jelentkezett önkéntesek kiképzése után decemberben a frontra irányították Chemin des Dames térségébe, ahol védelmi feladatokat kellett ellátnia 1915 májusáig. A szövetséges államokból érkező önkéntesek hazatérése ennek az egységnek is lepassztotta a létszámát, ezért négy zászlóaljának egyikét feloszlatták. A nyár folyamán Elzászba helyezték át az egységet a marokkói hadosztály alárendeltségébe, ahol együtt teljesített szolgálatot elsőként felállított testvéralakulatával, az 1. idegenlégiós ezred 2. menetezredével. Ugyanakkor a további veszteségek miatt még egy zászlóalját meg kellett szüntetnie, így ekkor már csupán az eredeti harcértéke felével rendelkezett. 1915 őszén az alakulat komoly harcokat vívott, amelyekért kitüntetésben részesült, ugyanakkor létszáma annyira alacsonnyá vált, hogy 1915. november 11-én feloszlatták, hogy ösz-

szevönják a vele egy kötelékben szolgáló másik ezreddel és együtt alkossák az Idegenlégió menetezredét. Ez egyben azt is jelentette, hogy az egyéves szolgálat alatt az 1914 őszén felállított négy ezred létszáma olyan mértékben lecsökkent a harctéri veszteségek és a távozások miatt, hogy az önkéntesek száma már csupán egyetlen ezred bevetését tette lehetővé.

Az új egység kötelékébe ekkor 71 tiszt és 3115 sorállományú katona tartozott, ennek alapján bevetésre alkalmasnak nyilvánították. Az ezred 1916 nyarán részt vett a somme-i csatában, ahol a számára kijelölt célpontokat elfoglalta, mindez azonban közel 1000 embere elvesztésével járt. 1917 áprilisában Champagne-ban járult hozzá egy sikeres offenzívához, azonban ekkorra már csupán kezdeti létszámának felével rendelkezett, ami szükségessé tette az alakulat feltöltését és pihentetését. 1917 nyarán az idegenlégiósok Verdun térségében tüntették ki magukat, ahol három kilométer mélyen nyomultak be az ellenséges állások közé és 680 foglyot ejtettek. 1918 tavaszán az ezred tevékenyen részt vállalt a nagy német offenzívák megállításában, amelynek során állományának több mint felét elveszítette. Ennek ellenére a nyár és az őszi folyamán szerepet vállalt a francia hadsereg támadóakcióiban is és számos sikeres műveletet hajtott végre, noha ezek során újfent jelentős veszteségeket szenvedett el. A háború végére a menetezred kilenc kítüntetést kapott és ezzel a francia hadsereg legsikeresebb egységei között tartották számon.

A háború időtartamára csatlakozott önkéntesek a franciaországi hadszíntér mellett jelen voltak a Balkán-félszigeten, sőt még Oroszországban is, ahová zászlóaljerejű kötelékeket irányított a francia parancsnokság a hadműveletek támogatása érdekében. A statisztikák szerint a jelentkezők közül a harcok folyamán 5170 fő veszett oda, 25 000 pedig megsebesült vagy eltűnt, ami azt jelenti, hogy az önkéntesek hozzávetőlegesen 70 százaléka került veszteséglistára.

Mivel az 1930-as évek végén igen nagy számban érkeztek Európa többi országából a fasizmus elől menekülő emberek Franciaországba, a háború kitörése után a francia vezetés joggal számított rá, hogy köztük nagy számban lesznek olyan fiatal férfiak, akik hajlandók a francia hadsereg kötelékében harcolni a német hadsereg ellen. Ennek megfelelően már 1939 szeptemberében megkezdődött a háború időtartamára jelentkező önkéntesek fogadásának megszervezése, hogy a lehető leghamarabb harcra kész alakulatok kötelékében teljesíthessenek szolgálatot. A rendkívül nagy számban érkező lengyel és csehszlovák állampolgárokat az emigráns kormányokkal kötött megállapodás értelmében a nemzeti alapon szerveződő hadseregek fennhatósága alá helyezték, így ők viszonylag kis számban képviseltették

magukat az Idegenlégió soraiban. A francia hadvezetés magas harcértékű alakulatokat kívánt létrehozni a külföldi emberanyag felhasználásával, ezért az a döntés született, hogy az új egységeket a meglévő aktív és tartalékos idegenlégiós személyi állomány köré szervezik. Az eredeti elképzelések szerint önálló ezredeket kívántak felállítani, amelyekben 2000 aktív légiós mellé 500 tartalékost és 500 újoncot osztanak be. Ez a koncepció lehetővé tette, hogy a jó kiképzéssel és harci tapasztalattal rendelkező légiósok szakértelmét ötvözzék az újonnan jelentkezők lelkesedésével. Paradox módon az önkéntesek nagy száma akadályozta meg, hogy kizárólag a fenti ideális összetételű alakulatok jöjjenek létre, ugyanis a háború időtartamára jelentkezők száma bőven felülmúlta a rendelkezésre álló veteránokét, így hamar nyilvánvalóvá vált, hogy önálló, légiós keménymag nélküli ezredek felállítása is szükséges lesz.

Az önkéntesek részvételével felállított első két alakulat a 11. és 12. idegenlégiós ezred volt, amelyeket még teljes mértékben a fenti elvek szem előtt tartásával szerveztek meg 1939–1940 fordulóján, így ezekben a 3000 fős ezredekben a frissen jelentkezettek aránya még a 20 százalékot sem érte el. Mivel a két egység története szorosan összefonódott, ezért rövid fennállásuk alatti tevékenységük nagyon hasonlóan alakult. Az új légiósok kiképzésének befejezése után a két ezredet 1940 tavaszán Franciaország északkeleti régiójába irányították, hogy közreműködjenek a várható német támadás visszaverésében. Mikor a régóta várt támadás a nem várt helyen és módon indult meg, az összezavarodott francia parancsnokság a frontvonalon kialakult rések betömésére vetette be a légiós ezredeket is, amelyek május és június folyamán heves védelmi harcokat folytattak a német csapatok ellen. Bár helytállásukkal kivívták feletteseik elismerését (és utólag ki is tüntették az alakulatokat), a reménytelen küzdelem során létszámuk 70–80 százalékát elveszítették, és a túlélők jelentős része is német hadifogságba került. Azon kevesek számára, akik elkerülték mind a halált, mind a fogságot, a háború (egyelőre) véget ért: az aktív légiósokat visszaszállították Észak-Afrikába, a háború időtartamára jelentkezőket pedig a fegyverszünet megkötése után leszerelték, amennyiben nem kérték, hogy hagyományos ötéves szerződéssel az Idegenlégióban maradhassanak.

Mivel a háború időtartalmára katonai szolgálatot vállaló önkéntesek száma bőven meghaladta a 10 000 főt, szükségessé vált kizárólag az ő részvételükkel megszervezett alakulatok felállítása is. Ebből kifolyólag 1939 őszétől a Dél-Franciaországban található barcarcs-i táborban megkezdődött három egység felállítása, amelyeket kezdetben 1., 2. és 3., később pedig 21., 22. és 23. külföldi önkéntes menetezrednek neveztek el. Noha az alakulatok

hadműveleti naplóinak megsemmisülése miatt a személyi összetételre vonatkozó pontos adatok nem állnak rendelkezésre, azt azonban egyértelműen meg lehet állapítani, hogy a jelentkezők mintegy 30 százaléka köztársasági eszméket valló emigráns spanyol volt, 20 százalékuk pedig Közép- és Kelet-Európából Franciaországba menekült zsidó. Összességében több mint 50 különböző nemzet tagjai képviseltették magukat az önkéntesek között. Átlagos életkoruk 25 és 30 év közé esett, tehát a hagyományos katonai rendszerben tartalékosnak számítottak, azonban önkéntesként maguk választották a katonai szolgálatot és nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a kiképzésbe. Utóbbira szükségük is volt, mivel a nekik juttatott felszerelés rendkívül hiányos és gyakran elhasznált volt, ami nem könnyítette meg sem a kiképzést, sem az azt követő szolgálatot. A három ezredet 1940 májusában szintén az ország északkeleti régiójába helyezték át, ahol azonnal harcba is vetették őket az előretörő német hadoszlopok ellen. Noha az egységek a végsőkig kitartottak, ugyanaz a sors várt rájuk, mint a két „reguláris” idegenlégiós ezredre: vesztésgeljes harcok után a túlélők megadták magukat a német túlerőnek és megkezdték útjukat a német hadifogolytáborok felé.

Az egyetlen önkéntes alakulat, amely elkerülte a teljes megsemmisülést és a hadifogságot, a 11. külföldi önkéntes menetzászlóalj volt, amely hozzávetőlegesen 750 főből állt, és felállítását Bejrútba helyezték át, ahol nem vett részt harci cselekményekben. A 6. idegenlégiós ezredhez csatolt zászlóalj ennek ellenére sem létezett sokáig, mivel a júniusi fegyverszünet megkötése után az alakulatot feloszlatták, tagjait pedig leszerelték. Utóbbiak közül mintegy 200 fő kérte, hogy rendes öt éves szerződéssel vegyék fel a 6. ezred kötelékébe, amire végül sor került, így ők tovább szolgáltak a francia haderő soraiban, még ha eredeti szerződésük véget is ért a fegyverszünettel.

1942 novemberében az észak-afrikai angolszász partraszállás után a helyi francia vezetés átállt a szövetségesek oldalára és igyekezett kivenni a részét a tengelyhatalmak elleni harcból. Ebben a helyzetben került felállításra az I. világháborús hagyományok szellemében az Idegenlégió 3. menetezrede, amelyet az Észak-Afrikában állomásozó különböző idegenlégiós alakulatok legütőképesebb alegységeiből állítottak össze, hogy részt vegyen a német és olasz csapatok elleni küzdelemben. A régi-új alakulat ezt követően kivette a részét az afrikai, franciaországi és németországi harcokból, és a háború végén már Ausztriában állomásozott. Sajnálatos módon a nyilvántartásokból nem derül ki, hogy a korábban csupán a háború időtartamára jelentkező, de a fegyverszünet után is a légióban maradt önkéntesek közül mennyien képviseltették magukat az alakulatban, de a szerző meggyőződése szerint akadhettek ilyenek, tehát ennek az egységnek a rövid története is helyet kapott a kötetben.

Igazat kell adnunk az Idegenlégió parancsnokának, mivel Mahuault könyve valóban hiánypótló jellegű, hiszen az alakulat történetének szentelt sok száz könyv egyike sem foglalkozott korábban ilyen részletesen az önkénteseknek ezzel a különleges csoportjával, akik között ráadásul jelentős számban képviseltették magukat magyar nemzetiségűek is. A kötet értékét növeli, hogy a szerző helyzeténél fogva számos olyan levéltári forráshoz is hozzáfért, amelyek egyébként más kutatók számára nehezen elérhetőek. Több tucat fekete-fehér fotó is hozzájárul a bemutatott téma jobb megismeréséhez, a név- és helymutató hiánya azonban hiányérzetet hagy a szakmai igényű olvasóban, mint ahogy az egyébként főként elsődleges forrásokra mutató lábjegyzetek alacsony száma is.

Jean-Paul Mahuault: Engagés volontaires à la Légion étrangère pour la durée de la guerre. (A Francia Idegenlégió önkéntesei a háborúk idején) (E. V. D. G.) 1870–71, 1914–18, 1939–45. Grancher, Paris, 2013. 325 o.

Bene Krisztián